УДК 330.15:502.1:330.341.1:338.43(477)

«ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА» – ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

***Хахула Б. В.**, доктор філософії (економіка),*
доцент кафедри менеджменту
https://orcid.org/0000-0003-4286-2381
Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-25

Предмет. *Предметом дослідження є теоретичні і практичні засади розвитку «зеленої економіки», як основи інноваційної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу.* ***Мета.*** *Мета дослідження є розробка на основі досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців практичних рекомендацій щодо впровадження «зеленої економіки» в діяльність суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу в повоєнний період відродження економіки країни.* ***Методи.*** *В процесі проведення досліджень використано загальнонаукові та спеціальні методи економічних досліджень, зокрема: системний підхід, порівняльний, діалектичний та абстрактно-логічний.* ***Результати***. *Доведено, що впровадження «зелених» технологій у діяльність господарств корпоративного сектору аграрної економіки принесе високий соціально-економічний ефект, сприятиме припливу податкових відрахувань до бюджету від працюючих підприємств, зростанню добробуту населення, збільшенню робочих місць, формуванню інфраструктури, зниженню поточного екологічного навантаження та усунення екологічної шкоди, забезпечить ефективність державних інститутів та стабільний соціально-економічний розвиток регіонів. Вважаємо, що в нинішніх умовах основні завдання впровадження інноваційних технологій «зеленої» економіки у сільське господарство полягають у високоефективному використанні природних ресурсів; збільшенні природного капіталу та зменшенні забруднення; запобіганні втраті біорізноманіття; зростанні доходів та зайнятості сільського населення; переході від стандартної моделі економічного зростання до «зеленої» економіки; проведенні аналізу економічної ефективності застосування «зелених» технологій та необхідності впровадження в діяльність суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу «зелених» виробництв; екологізації виробничої діяльності та застосуванні принципів «зеленої» економіки при стратегічному плануванні для поступового переходу до неї.* ***Сфера застосування результатів.*** *Результати досліджень можуть бути використанні при розробці стратегічних планів розвитку сільських територій адміністративно-територіальних утворень у відповідності до Європейського зеленого курсу.*

Ключові слова: *зелена економіка, інновація, сільськогосподарський товаровиробник, сільськогосподарська продукція, зелена технологія.*

«GREEN ECONOMY» IS THE BASIS OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

***Bogdan Khakhula**, Ph.D., Economics,*
Associate Professor of the Department of Management
https://orcid.org/0000-0003-4286-2381
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-25

Subject. *The subject of the research is the theoretical and practical foundations of the development of the «green economy» as the basis of the innovative activity of the subjects of entrepreneurial activity in the field of agrarian business.* ***Purpose.*** *The purpose of the study is to develop, based on the research of domestic and foreign scientists, practical recommendations for the implementation of elements of the «green economy» in the activities of business entities in the field of agrarian business in the post-war period of the revival of the country's economy.* ***Methods.*** *In the process of conducting research, general scientific and special methods of economic research were used, in particular: systematic approach, comparative, dialectical and abstract-logical.* ***Results.*** *It has been proven that the implementation of*

«green» technologies in the activities of farms of the corporate sector of the agrarian economy will bring a high socio-economic effect, will contribute to the inflow of tax deductions to the budget from working enterprises, the growth of the population's well-being, the increase of jobs, the formation of infrastructure, the reduction of the current environmental load and the elimination of environmental damage, will ensure the efficiency of state institutions and stable socio-economic development of the regions. We believe that in the current conditions, the main tasks of introducing innovative technologies of the «green» economy into agriculture are the highly efficient use of natural resources; increasing natural capital and reducing pollution; prevention of biodiversity loss; the growth of incomes and employment of the rural population; transition from the standard model of economic growth to a «green» economy; conducting an analysis of the economic efficiency of the use of «green» technologies and the need to introduce «green» production into the activities of business entities in the field of agrarian business; greening of production activities and the application of the principles of the «green» economy in strategic planning for a gradual transition to it. ***Scope of the results.*** *The research results can be used in the development of strategic plans for the development of rural areas of administrative-territorial formations in accordance with the European Green Course.*

Key words*: green economy, innovation, agricultural producer, agricultural products, green technology.*

Постановка проблеми Агропромисловий комплекс України є одним з основних секторів економіки та складає близько в 2021 р. 10% ВВП України, експорт продукції АПК склав майже 40% від загального експорту [1]. Сільськогосподарські угіддя займають близько 41,4 млн. га, з яких 79% – орні землі. При цьому Україна має один з найбільших показників у світі з розораності земель – 54% території країни, але дуже низьку ефективність використання земель та продуктивність АПК [1]. Щорічно збільшується відсоток еродованих земель, зокрема внаслідок оранки.

Сумарні викиди парникових газів в аграрному секторі у 2020 році зросли на 7,7% порівняно з попереднім роком [2]. Це пояснюється зростанням площ, зайнятих під ріллю, та зростанням обсягів внесених мінеральних і органічних добрив.

Неврегульованими залишаються питання адаптації до зміни клімату, хоча наприкінці 2019 року була розроблена Стратегія запобігання та адаптації до зміни клімату сільського, лісового, мисливського і рибного господарств України на період до 2030 року. Також Україна відстає у впровадженні цілого блоку питань, пов’язаних із впливом сільськогосподарського сектору на довкілля та харчові продукти, а саме: регулювання забруднення підземних та поверхневих вод нітратами із сільськогосподарських джерел, встановлення контролю за ГМО, приведення у відповідність заходів щодо застосування добрив та пестицидів.

Дослідженням теоретичних та практичних аспектів концепції «зеленої економіки» займались зарубіжні вчені: Є. Барбієр, А. Камерон, А. Марканді, К. Стюарт, Д. Піарс. Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних аспектів «зелененої» економіки зробили такі українські вчені: Б. Буркинський, Т. Галушкіна, Л. Мусіна, В. Потапенко, В. Реутов, Н. Хумарова, Т. Сухорукова. Проте, швидкоплинні зміни зовнішнього середовища вимагає перегляду практичних підходів щодо принципів «зеленої» економіки в діяльність виробників сільськогосподарської продукції.

Метою дослідження є розробка на основі досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців практичних рекомендацій щодо впровадження лементів «зеленої економіки» в діяльність суб’єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу в повоєнний період відродження економіки країни.

Матеріали та методи. В процесі проведення досліджень використано загальнонаукові та спеціальні методи економічних досліджень, зокрема: системний підхід, порівняльний, діалектичний та абстрактно-логічний.

Результати та обговорення. В умовах макроекономічного та геополітичного тиску вкрай важливо знайти оптимальну траєкторію розвитку та досягнення цільових показників у різних галузях економіки.

Вирішення проблем безпеки експерти та науковці пов'язують із «зеленою» економікою, технології якої націлені на дотримання балансу інтересів природи, суспільства та людини [3]. Призначення «зелених» технологій полягає у впровадженні технологічних рішень, які не завдають шкоди навколишньому середовищу, оптимізують використання ресурсів та підвищують ефективність їх розподілу й застосування. Базуючись на принципах ресурсозбереження, енергоефективності, економічності, «зелені» технології повинні гармоніювати з потребами населення України, сприяючи досягненню компромісу між протиріччями виробництва та екології, знаходячи баланс між розвитком економіки та охороною навколишнього середовища. Складність і комплексність проблеми, що розглядається, відображені в науковій літературі як міждисциплінарна дисципліна, що пов'язує різні напрями науки і практики: формування оптимальних умов життєдіяльності людини (екологічний напрямок); контроль за причинно-наслідковими змінами, спричиненими впливом антропогенної діяльності на природне середовище (географічне спрямування); турбота про якість життя майбутніх поколінь (етичний напрямок); формування екологічної свідомості на основі визнання цілісності природи та суспільства (філософський напрямок); проєктування виробничих відносин, безпечних для природи та людини (економічний напрямок). Призначення «зеленої» економіки полягає у визначанні та реалізації таких умов життєдіяльності, які сприятимуть високій якості життя сучасних та майбутніх поколінь, вимагаючи оптимізації взаємодії її фінансової, екологічної та суспільної складових як рівноцінних сфер життєдіяльності людини.

На сучасному етапі розвитку уявлень про технології «зеленої» економіки вчені вважають, що для створення сприятливого довкілля, удосконалення умов проживання та здоров'я населення, досягнення екологічної захищеності необхідно вирішити кілька завдань, ключовими з яких вважаються:

- подолання несприятливих явищ деекологізації господарської роботи, відновлення ушкоджених природних екосистем;

- забезпечення раціонального природокористування; подальша екологічна орієнтація суспільства, що забезпечує стійкість його розвитку на основі екологічних, фінансових та економічних елементів;

- впровадження провідних положень стратегічної екологічної оцінки виробництв, моніторингів та програм, нормативних актів, проведення експертизи впливу на довкілля проєктних рішень, що радикально перетворюють місцевість територій; виконання зобов'язань щодо міжнародних угод з охорони навколишнього середовища [4].

Концепція «зеленої» економіки стає новою глобальною фінансовою моделлю сталого розвитку, представленою декількома науково-теоретичними напрямами. Першу групу досліджень охарактеризуємо як загальноекономічний підхід. На думку І. А. Сааджан, «зеленій» економіці властива загальність, тобто вона відноситься до нового типу відносин життя людей і постає як новий суспільний парадокс [5].

Фінансовий підхід, як вважає Б. В. Буркинський, можна застосувати до різних форм поведінки людей, поєднуючи разом ринкову рівновагу та стабільний попит [6].

У рамках галузевого підходу «зелену» економіку можна визначити як випуск екологічно чистих продуктів харчування чи формування окремих секторів економіки на «зелених» технологіях та принципах [7].

Технологічний підхід під «зеленою» економікою має на увазі перехід усіх виробництв на технології, які забезпечать створення екологічно чистих промислових та продовольчих продуктів. Цей підхід пов'язаний із застосуванням відновлюваних джерел енергії, охоплюючи сонячну, вітряну, геотермальну енергію [8].

Науковці вважають, що моделлю розвитку «зеленої економіки» також є цивілізаційний або морально-технологічний підхід, вважаючи, що це перехід на новий етап розвитку, мета якого – створення екологічно чистого середовища, перехід на екологічно чисті технології у всіх сферах життя людини [9]. Цей підхід ґрунтується на зростаючій загальній та професійній культурі людей.

Велике зацікавлення представляє думка Т. П. Галушкіна про те, що «зелена» економіка – це практичний підхід до досягнення сталого розвитку [10]. Поява феномена «зеленої» економіки викликана тим, що технологічний уклад, що сформувався, вважається високовитратним, що призводить до марнотратних витрат природних й інших ресурсів та сприяє виникненню економічних, фінансових, екологічних протиріч у суспільстві.

Основою розробки та впровадження технологій «зеленої» економіки є нормативно-правова база, яка регулює взаємини бізнесу та держави у сфері виробництва товарів і послуг.

Серед заходів інституційного характеру, здійснених в Україні на протязі 2018-2021 рр. у напрямі переходу до "зеленої «економіки»:

утворення Кабінетом Міністрів України Ради з питань торгівлі та сталого розвитку та Координаційної ради з питань реалізації Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року;

ухвалення Урядом України Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також Концепції створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля»;

набуття Україною статусу повноправного члена Міжнародного агентства з відновлюваних джерел енергії (IRENA) 24 лютого 2018р. (5 грудня 2017р. Україна приєдналася до Статуту Агентства).

У 2016 р. країна приєдналася до Паризької угоди (підписана Україною 22 квітня 2016р., а 14 липня того ж року ратифікована Законом України «Про ратифікацію Паризької угоди»).

Сільське господарство є однією з пріоритетних галузей державного регулювання, оскільки її зростання сприяє досягненню низки стратегічних завдань, у тому числі розвитку сільських територій.

Зарубіжний досвід свідчить про впровадження «зелених» технологій у сільське господарство, витіснення традиційних типів організації та управління виробничим процесом [11]. Впровадження технологій органічного землеробства є важливим етапом переходу до «зеленої» економіки в тих регіонах України, де основними товаровиробниками є малі суб'єкти підприємницької діяльності в сфері агробізнесу та особисті селянські господарства, які можуть ефективно впроваджувати технології виробництва органічної сільськогосподарської продукції. В нинішніх складних економічних умовах, які викликані військовою агресією росії проти України, сільськогосподарським товаровиробникам без державної підтримки здійснювати виробничо-господарську діяльність надзвичайно складно. Необхідно зазначити, що фінансування програм державної підтримки було призупинено. Нині основним джерелом фінансової підтримки є гранти іноземних фінансових донорів. Вважаємо, що в період повоєнного відродження аграрної економіки України фінансування програм підтримки виробників органічної сільськогосподарської продукції повинно здійснюватися головним чином за рахунок коштів сільських об'єднаних територіальних громад, які зацікавлені в розвитку сільського підприємства. Реалізація стратегічних напрямків повоєнного відродження аграрного сектору України на основі використання «зелених» технологій спрямована на вирішення основних проблем галузі:

1) підвищення рівня економічної та екологічної ефективності використання вхідних матеріальних ресурсів, в тому числі земельних угідь, залучених для виробництва сільськогосподарської продукції. Внаслідок військової агресії Росії проти України матеріально-технічній базі (МТБ) господарствам корпоративного сектору аграрної економіки було завдано суттєвої шкоди, а в сільськогосподарських підприємствах тимчасово окупованих територій вона повністю знищення. При цьому необхідно наголосити, що значні площі сільськогосподарських угідь заміновані. Вважаємо, що відновлення МТБ суб'єктів господарювання в сфері агро бізнесу повинно здійснюватися

на основі принципів державно-приватного партнерства, використовуючи власні фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств, кошти, які спрямовуються на фінансування державних та регіональних програм розвитку сільських територій;

2*)* раціональне використання сільськогосподарських угідь. У 2017 році Україна посіла перше місце в рейтингу розораних країн світу з орної площею 33,5 млн га та досягла 56% території держави і наближається до 80% сільськогосподарських угідь. За опублікованими даними Світового банку 2020 р., в сільськогосподарському виробництві України з кожного долара доданої вартості в результаті ерозії втрачається близько третини, а на кожну тонну отриманого зерна припадає близько 10 т змитого ґрунту в результаті ерозії. За даними FAO, площа деградованих та непродуктивних орних земель в Україні перевищує 20% ріллі. Щороку через ерозію втрачається майже 300-600 мільйонів тон ґрунту. Залежно від рівня процесів деградації врожайність може зменшитися до 50%, а втрати від нестачі продукції складають понад 20 млрд грн на рік [12].

Основною першопричиною такого становища є недотримання більшістю суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу, особливо висококонцентрованими сільськогосподарськими підприємствами, вимог щодо раціонального використання сільськогосподарських угідь, що передбачає виконання певних вимог, зокрема впровадження наукового обґрунтованих сівозмін. Так, за даними Державної служби статистики України в 2021 р. сукупна частка ґрунтовиснажуючих культур – кукурудзи, соняшнику, ріпаку та сої становить 50,5% всіх зібраної площі, що знаходиться в користуванні сільськогосподарських підприємств. Основний чинник такого становища – високий рівень прибутковості їх вирощування. Так, в 2020 р. рівень рентабельності соняшнику становив 39,4% що забезпечує здійснення розширеного відтворення виробничо-господарської діяльності.

Наслідками такої не виваженої діяльності господарств корпоративного сектору аграрної економіки є не тільки зростання ризику деградації ґрунтів, а й імовірність погіршення якості ґрунтових та поверхневих вод, зникнення струмків та замулення малих річок, втрати біорізноманіття території.

Для того, щоб запобігти таким небезпечним екологічним наслідкам державні органи влади повинні посилити контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та запровадити систему штрафних санкції за їх недотримання. Крім, того на нашу думку повинні бути розробленні система заохочення для тих сільськогосподарських товаровиробників, які використовують ґрунтозберігаючі технології.

Нині важливим викликом для сільськогосподарських товаровиробників є розмінування земель**.** Внаслідок російської агресії за ступенем забрудненості території вибуховими пристроями Україна зараз є найнебезпечнішим місцем на планеті. У Національній поліції України станом на зараз третю частину території України вважають замінованою. У число замінованих територій входять як деокуповані землі, так і ті, де поки ще знаходяться російські війська, що становить приблизно 170-180 тис. км^2 [13].

У зв'язку з цим на перше місце виходить раціональне та ресурсозберігаюче природокористування, спрямоване на поетапне відновлення місцевих екосистем та досягнення виробничих й управлінських цілей суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу. Метою «зеленої» економіки є створення сталого сільського господарства, за якого виробники забезпечуватимуть попит на безпечні та якісні продукти харчування.

В нинішніх умовах вирішення основних завдань у впровадження інноваційних технологій «зеленої» економіки у сільське господарство полягають у:

- високоефективному використанні природних ресурсів;
- збільшенні природного капіталу та зменшенні забруднення;
- запобіганні втраті біорізноманіття;
- зростанні доходів та зайнятості сільського населення;

- проведенні аналізу економічної ефективності застосування «зелених» технологій та необхідності впровадження в діяльність суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу «зелених» виробництв;

- застосуванні принципів «зеленої» економіки при стратегічному плануванні діяльності суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу.

У зв'язку з цим пріоритетними напрямками «зеленої» економіки для сільського господарства є:

- поетапне переведення виробничих потужностей на альтернативну енергетику. В Україні щорічно збирається понад 50 млн. т зернових культур. У значних обсягах солома і рослинні відходи, як побічні продукти сільськогосподарського рослинництва. Загальний потенціал виробництва біометану з аграрної сировини в Україні становить щонайменше 7,8 млрд куб м щорічно, а біомаси в Україні достатньо, щоб замінити весь імпорт газу (близько 12 млрд куб м) та вугілля (близько 21 млн т) [14].

- розвиток мережевих та кластерних форм взаємодії в сільському господарстві на основі міжгалузевої та міжмуніципальної кооперації, що сприятиме гармонійному розвитку галузі та територій з аграрною спеціалізацією. Необхідне активне просування екологічно чистої та якісної продукції харчування продовольчих товарів на місцеві ринки малими та середніми сільськогосподарськими виробниками. Можна стверджувати, що населення сільських населених пунктів налагодило тісне співробітництво з регіональними виробниками агропродовольства. Провідну роль відіграють великі виробники, а представники малих господарств корпоративного сектору аграрної економіки, в свою чергу, укладають із підприємствами оптової та роздрібної торгівлі договори постачання товарів та сировини залучаються до товарно-грошового процесу;

- впровадження «зелених» технологій відповідно до реальних виробничих потреб профільних галузевих підприємств, розробка та супровід вітчизняними НДІ впровадження «зелених» технологій в діяльність сільськогосподарських підприємств, особливо які здійснюють виробництво органічної продукції. Нині спостерігається зростання попиту на екологічно чисті продукти у світі, що забезпечить збут вирощеної продукції на зарубіжних ринках вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками.

Пандемія COVID-19 підштовхнула багатьох до того, щоб переглянути модель свого харчування і ставлення до їжі в принципі. Причому суть не тільки в тих компонентах, з яких виробляються харчові продукти, а й про методи та підходи, які застосовуються при вирощуванні зерна, овочів та фруктів, при розведенні тварин та птиці. Це означає, що сфера агробіотехнологій отримує карт-бланш на найближчі кілька років. За прогнозами експертів, до 2025 року світовий ринок агробіотехнологій зросте до 11,6 млрд. дол., що вдвічі більше, ніж його обсяг 2020 року [15].

Насамперед, йдеться про розробку та створення нешкідливих для людини пестицидів, які ґрунтуються на природних організмах, таких як віруси, бактерії та грибки. Порівняно з традиційними хімікатами, це – більш здоровий та стійкий спосіб викорінення небажаних проблем із рослинами.

Інший напрямок – виробництво органічних добрив. В їх основі знаходяться компоненти, які мають природне походження, зокрема: гній, послід, перегній, торф, відходи бродіння. При цьому необхідно зазначити, що при переробці органіки складно домогтися її стабілізації і точно розрахувати норму її внесення під кожну окремо взяту сільськогосподарську культури. Частково компенсувати ці недоліки може використання бактеріальних добрив та мікродобрив. Вони не можуть повністю забезпечити рослини поживними речовинами, але бактеріальні добрива чудово справляються з компенсацією відсутності бактерій у ґрунті; у своєму складі мають живі культури, які чимось схожі на біфідобактерії у йогуртах. Мікродобрива використовують для підживлення рослин, компенсуючи нестачу конкретних мінеральних речовин у ґрунті. При правильному дозуванні ці добрива не становлять загрози для навколишнього середовища.

Не менш важливим є питання годівлі здорового харчування худоби та птиці. Дослідження науковців підтверджують, що органічні корми призводять до покращення імунітету тварин порівняно з мінеральними добавками [16].

При цьому в м'ясі після забою худоби та птиці не залишаються шкідливі сполуки, які можуть спровокувати алергічні реакції у людини або порушення кишкової мікрофлори.

Вважаємо, що повоєнна відбудова сільського господарства України повинна реагувати на виклики світового співтовариства, щодо збереження біорізноманіття для наступних поколінь людства. Відноповідно до цього суб'єкти підприємницької діяльності в сфері агро бізнесу в своїй виробничо-господарській діяльності повинна принципи стратегії Green Deal, яку офіційно ініціював і просуває Євросоюз

Також Green Deal – це підвищена увага не тільки до самого продукту, але і до його упаковки, відходів, що виникають у результаті діяльності агробізнесу. Тому виробники масово відмовлятимуться від пластику і всіляко стимулюватимуть вторинну переробку.

Крім цього, декарбонізація стимулюватиме перехід на зелену енергетику. Зокрема, це може підштовхнути будівництво біогазових, теплопостачальних та електростанцій, які як паливо використовують рослинну сировину (солому, силос) та результати життєдіяльності тварин (послід, гній).

Висновки. Отже, перехід до «зеленої» економіки має супроводжуватися інвестуванням у покращення використання складових ресурсного потенціалу та охорону навколишнього середовища на основі інновацій, спрямованих на задоволення потреб. При цьому успіх такого переходу визначає поінформованість та зацікавленість усіх інституцій, включаючи владу, бізнес та населення. Також необхідно враховувати можливості країни щодо екосистемних послуг, тобто вигод, які населення отримує від екосистем. З урахуванням зазначених умов переходу до «зеленої» економіки, а також наявності факторів розвитку (земля, трудові ресурси, ринки збуту сільськогосподарської продукції) вітчизняний аграрний сектор має всі передумови для того, щоб стати локомотивом повоєнного відродження національної економіки. З екологічної точки зору сільське господарство підтримує стан екологічних систем та людей, спирається на екологічні процеси, біорізноманіття та цикли, які адаптовані до місцевих умов. Перехід аграрного сектора на органічний шлях розвитку має поєднувати традиції, інновації та науку для підвищення продуктивності праці, збереження довкілля та підвищення якості життя населення країни.

Отже, основою сільського господарства, орієнтованого на виробництво екологічно чистої продукції, є аграрна наука, зокрема селекційні досягнення, винаходи, що стосуються обробітку сільськогосподарських культур, утримання тварин, технології переробки продукції тощо. Створення та впровадження селекційних досягнень та винаходів вимагає значних витрат і дозволяє досягти ефекту у вигляді збільшення продукції, зниження її собівартості та зростання прибутку. В зв'язку з цим без запровадження ефективної системи державної та регіональної підтримки інвестицій в розвиток вітчизняної сільськогосподарської науки не можливо говорити про впровадження принципів «зеленої» економіки в сільськогосподарське виробництво.

У свою чергу, «озеленення» аграрного сектору України надасть можливості: сталого розвитку сільських територій; підвищення якості життя сільського населення; модернізації технологічної бази селекції та насінництва; стимулювання інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва; підвищення конкурентоспроможності продукції сільського господарства шляхом екологізації; сертифікації методів ведення та продукції сільського господарства, що відповідає міжнародним вимогам; створення нових ринків екологічно чистої продукції; експорту органічних продуктів; підвищення рівня рентабельності у сільському господарстві.

Бібліографія

1. Волошанюк Н. В., Сьомка А. К. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 13(1). С. 45-49.
2. Іванюта С. П., Коломієць О. О., Малиновська О. А., Якушенко Л. М. Зміна клімату: наслідки та заходи адаптації: аналіт. доповідь / за ред. С. П. Іванюти. К.: НІСД, 2020. 110 с.
3. Марчук Л. П. «Зелена» економіка: суперечності та перспективи розвитку. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2014. Вип. 1. С. 34-41.
4. Біла С. О. «Зелена» економіка: стратегічний пріоритет реформ на регіональному рівні. Економічний вісник університету. 2014. Вип. 22(1). С. 127-133.
5. Сааджан І. А. Модернизація виробництва та «зелена» економіка. Економічні інновації. 2012. Вип. 51. С. 321-330.
6. Буркинський Б. В., Галушкіна Т. П., Реутов В. Є. «Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні: монографія; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. О.: Підприємство Фєнікс, 2011. 348 с.
8. Беляєва С. С. «Зелена» економіка в контексті впровадження енергоощадних та ресурсозбережних технологій. Економічні інновації. 2012. Вип. 48. С. 28-38.
9. Мельник Л. Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі ІІІ і IV промислових революцій): [підручник] / Суми : Університетська книга, 2018. 461 с.
10. Бондар О. І., Галушкіна Т. П., Унгурян П. Я. «Зелена» економіка як підґрунтя екологізації місцевого розвитку: монографія; за заг. ред. д-ра біол. наук, проф. О. І. Бондаря ; Держ. екол. акад. післядиплом. освіти та упр. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 237 с.
11. Галушкіна Т. П., Костецька К. О. «Зелена» економіка в секторальній моделі розвитку в Україні. Економічні інновації. 2012. Вип. 48. С. 68-77.
12. Українські аграрії втрачають третину прибутків через ерозію грунтівhttps://bukinfo.com.ua/ekonomika/arhive-121058.
13. Україна – найбільш замінована країна світу: скільки української території забруднено мінами https://www.slovoidilo.ua/2023/03/02/infografika/bezpeka/ukrayina-najbilsh-zaminovana-krayina-svitu-skilky-ukrayinskoyi-terytoriyi-zabrudneno-minamy.
14. Чи справді майбутнє за біоенергетикою? Розбираємо міфи та правду про екологічо чисту енергію https://biz.nv.ua/ukr/chista-energiya-dlya-novoji-ukrajini/pravda-i-mifi-pro-bioenergetiku-novini-ukrajini-50105908.html.
15. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України. Вісник економіки транспорту і промисловості, 2020 № 69 С.75-83.
16. Органічний корм – на що звернути увагу? http://milkua.info/uk/post/organicnij-korm-na-so-zvernuti-uvagu.

References

1. Voloshanyuk, N., Syomka, K.(2017). Ahrarnyi sektor Ukrainy: tendentsii, subiekty, perspektyvy reformuvannia. [The agricultural sector of Ukraine: trends, subjects, prospects for reform]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstv.[Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy].Issue 13(1),pp.45-49.[in Ukrainian].
2. Ivanyuta,S., Kolomiets,O., Malinovska,O., Yakushenko,L.(2020). Zmina klimatu: naslidky ta zakhody adaptatsii: analit. Dopovid. [Climate Change: Consequences and Adaptation Measures: Analyt. Report]. Za red. S. P. Ivaniuty. – K. : NISD. [Under the editorship S. P. Ivanyuty. - K.: NISD].P.110.[in Ukrainian].
3. Marchuk, L. (2014). «Zelena» ekonomika: superechnosti ta perspektyvy rozvytku. ["Green" economy: contradictions and development prospects]. Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria [Bulletin of the Agrarian Science of the Black Sea Region]. Issue 1. Pp. 34-41. [in Ukrainian].
4. Bila, S. (2014). «Zelena» ekonomika: stratehichnyi priorytet reform na rehionalnomu rivni. ["Green" economy: the strategic priority of reforms at the regional level]. Ekonomichnyi visnyk universytetu. [Economic Bulletin of the University]. Issue 22(1). Pp. 127-133. [in Ukrainian].
5. Saajan, I. (2012). Modernyzatsiia vyrobnytstva ta «zelena» ekonomika. [Modernization of produc5tion and "green" economy]. Ekonomichni innovatsii. [Economic innovations]. Issue 51. pp. 321-330. [in Ukrainian].

6. Burkynskyi, B., Galushkina, T., Reutov, V. (2011). «Zelena» ekonomika kriz pryzmu transformatsiinykh zrushen v Ukraini. ["Green" economy through the prism of transformational shifts in Ukraine]:monograph; National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Prob. market and economic-ecological research. O.: Pidpryiemstvo Fieniks. [Phoenix Enterprise]. 348 p. [in Ukrainian].

7. Belyaeva, S. (2012). «Zelena» ekonomika v konteksti vprovadzhennia enerhooshchadnykh ta resursozberezhnykh tekhnolohii. ["Green" economy in the context of the introduction of energy-saving and resource-saving technologies]. Ekonomichni innovatsii.[Economic innovations]. Issue 48. pp. 28-38. [in Ukrainian].

8. Melnyk, L. (2018). «Zelena» ekonomika (dosvid EU i praktyka Ukrainy u svitli III i IV promyslovykh revoliutsii). ["Green" economy (the experience of the EU and the practice of Ukraine in the light of the III and IV industrial revolutions]: Sumy: Universytetska knyha. [University Book]. 461 p. [in Ukrainian].

9. Bondar, O., Galushkina, T., Unguryan, P. (2018). «Zelena» ekonomika yak pidgruntia ekolohizatsii mistsevoho rozvytku.["Green" economy as a basis for environmentalization of local development]: monograph in general ed. Dr. Biol. Sciences, Prof. O. I. Bondar; Govt. environmental Acad. postgraduate of education and management Kherson: OLDI-PLIuS [OLDI-PLUS], 237 p. [in Ukrainian].

10. Galushkina, T., Kostecka, K. (2012). «Zelena» ekonomika v sektoralnii modeli rozvytku v Ukraini. ["Green" economy in the sectoral model of development in Ukraine]. Ekonomichni innovatsii. [Economic innovations]. Issue 48. pp. 68-77. [in Ukrainian].

11. Dobrovolska, O. (2018). Zelena ekonomika: teoriia ta praktyka implementatsii v Ukraini. [Green economy: theory and practice of implementation in Ukraine]. Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava. [Socio-economic problems and the state]. 1. Pp.196-205. [in Ukrainian].

12. Ukrainski ahrarii vtrachaiut tretynu prybutkiv cherez eroziiu hruntiv. [Ukrainian farmers lose a third of their profits due to soil erosion]. https://bukinfo.com.ua/ekonomika/arhive-121058. [in Ukrainian].

13. Ukraina – naibilsh zaminovana kraina svitu: skilky ukrainskoi terytorii zabrudneno minamy.[Ukraine is the most mined country in the world: how much Ukrainian territory is contaminated by mines]. https://www.slovoidilo.ua/2023/03/02/infografika/bezpeka/ukrayina-najbilsh-zaminovana-krayina-svitu-skilky-ukrayinskoyi-terytoriyi-zabrudneno-minamy. [in Ukrainian].

14. Chy spravdi maibutnie za bioenerhetykoiu? Rozbyraiemo mify ta pravdu pro ekolohicho chystu enerhiiu.[Is the future really based on bioenergy? We analyze the myths and the truth about ecologically clean energy].Available at https://biz.nv.ua/ukr/chista-energiya-dlya-novoji-ukrajini/pravda-i-mifi-pro-bioenergetiku-novini-ukrajini-50105908.html. [in Ukrainian].

15. Borovyk, Y., Yelagin, Yu., Polyakova, O. (2020). «Zelena ekonomika»: sutnist, pryntsypy, perspektyvy dlia Ukrainy. ["Green economy": essence, principles, prospects for Ukraine]. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. [Bulletin of the Economy of Transport and Industry]. 69 pp.75-83. [in Ukrainian].

16. Orhanichnyi korm – na shcho zvernuty uvahu? [Organic feed – what to pay attention to?]. http://milkua.info/uk/post/organicnij-korm-na-so-zvernuti-uvagu. [in Ukrainian].